

تقویم تاریخ

دفاع مقدس

شکوه مقاومت

حوادث و رویدادهای سال ۱۳۶۰

تلخیص کتب روزشمار جنگ ایران و عراق

۱۳۵۹-۱۳۷

۱۳۹۶

www.ketab.ir

عنوان و نام پدیدآور	تقویم تاریخ دفاع مقدس: شکوه مقاومت: حوادث و رویدادهای سال ۱۳۶۰ تلخیص کتب روز شمار جنگ ایران و عراق ۱۳۶۷-۱۳۵۹ / نویسندگان سعید پورداراب ... [و دیگران] ویراستار حمیدرضا هدایت عبدی.
مشخصات نشر	تهران: انتشارات پلک، ۱۳۹۵.
مشخصات ظاهری	۱۰۴۲ ص.: مصور.
شابک	۹۷۸-۹۶۴-۲۳۵-۴۲۳-۸
وضعیت فهرست نویسی	فیا
یادداشت	پدیدآورندگان سعید پورداراب، نبی کریمی، فرهاد بهروزی، حسین علی مصوری، احمد کریمی، مسعود فرهمندزاده.
یادداشت	کتابنامه.
عنوان دیگر	حوادث و رویدادهای سال ۱۳۶۰ تلخیص کتب روز شمار جنگ ایران و عراق ۱۳۶۷-۱۳۵۹.
موضوع	جنگ ایران و عراق، ۱۳۶۷-۱۳۵۹ -- گاهشماری
موضوع	Iran-Iraq War, ۱۹۸۸-۱۹۸۰ -- Chronology
موضوع	جنگ ایران و عراق، ۱۳۶۷-۱۳۵۹ -- تاریخ نویسی
موضوع	Iran-Iraq War, ۱۹۸۸-۱۹۸۰ -- Historiography
شناسه افزوده	پورداراب، سعید، ۱۳۲۰ -
شناسه افزوده	هدایت عبدی، حمیدرضا، ۱۳۴۸ -
رده بندی کنگره	۱۳۹۵ ۷۳ ت/۱۶۰۲ DS
رده بندی دیویی	۹۵۵/۰۸۴۳۰۲
شماره کتابشناسی ملی	۴۵۵۰۶۰

انتشارات پلک

تقویم تاریخ دفاع مقدس

شکوه مقاومت - حوادث و رویدادهای سال ۱۳۶۰ -

تلخیص کتب روز شمار جنگ ایران و عراق ۱۳۶۷-۱۳۵۹

پدیدآورندگان: سعید پورداراب، نبی کریمی

فرهاد بهروزی، حسین علی مصور

احمد کریمی، مسعود فرهمندزاده

ویراستار: حمیدرضا هدایت عبدی

حروف نگار: مقصود نادری

چاپخانه: کیمیا قلم

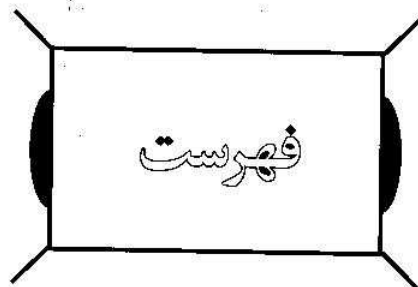
شابک: ۹۷۸-۹۶۴-۲۳۵-۴۲۳-۸

نوبت و سال چاپ: اول / ۱۳۹۶

شمارگان: ۱۰۰۰ نسخه قیمت: ۵۰۰۰۰ تومان

آدرس: تهران - خیابان انقلاب - خیابان وصال شیرازی - ساختمان شماره ۱۷ - طبقه ۴ - واحد ۵

تلفن: ۶۶۴۸۱۰۶۵-۶۶ - سایت: pelkbook.ir

۷	پیشگفتار
۱۱	مقدمه
۱۷	فروردین ماه ۱۳۶۰
۸۵	اردیبهشت ماه ۱۳۶۰
۱۶۹	خرداد ماه ۱۳۶۰
۲۴۷	تیر ماه ۱۳۶۰
۳۱۷	مرداد ماه ۱۳۶۰
۴۰۳	شهریور ماه ۱۳۶۰
۵۱۱	مهر ماه ۱۳۶۰
۵۹۷	آبان ماه ۱۳۶۰
۶۸۳	آذر ماه ۱۳۶۰
۷۸۳	دی ماه ۱۳۶۰
۸۶۷	بهمن ماه ۱۳۶۰
۹۴۹	اسفند ماه ۱۳۶۰

پیشگفتار

تاریخ جنگ تحمیلی در صفحات تاریخ ایران، این مرز و بوم کهن، بی‌تردید یکی از برهه‌های قابل تأمل و سرشار از اتفاقات و حوادث تأثیرگذار و البته پر دامنه از نظر گستره تأثیرگذاری بر جنبه‌های مختلف زندگی آحاد ملت ایران بوده است. بی‌شک از این برهه، بی‌توجه و یا حتی کم‌توجه نمی‌توان و نباید گذشت.

در طول هشت سال جنگ تحمیلی که انسانی بی‌خرد با تحریک و اشاره‌ی استعمار نو بر کشور و ملت ایران تحمیل کرد، سرمایه‌های مادی و معنوی فراوانی از هر دو ملت ایران و عراق در شعله‌های خودخواهی و جاه‌طلبی همان موجود بی‌خرد و متعصب (صدام حسین، رئیس‌جمهور وقت عراق)، سوخت و صد البته به واسطه‌ی جو انقلابی حاکم بر فضای آن روز ایران، این سرمایه‌ی معنوی با گماناری بیشتری تحت نام بلند نسل انقلاب - جوانان، مردان و زنان پرشور، آگاه و متعهدی با انگیزه‌های خالص و بکر به دفاع از تفکر انقلابی، قامت سترگ خود را در برابر هجمه‌ی بی‌رحمانه سمنان انقلاب، سپر ساخته بودند - از خزانه‌ی گرانقدر انقلاب اسلامی هزینه گردید.

دلایل بسیار دیگری وجود دارد که جمعی از پیش‌گرایان این نبرد هشت ساله را در نیروی زمینی ارتش بر آن داشت تا در این حوزه‌ی بااهمیت که هشت سال پر فراز و نشیب از تاریخ کشور را به خود اختصاص داده است، قلم بفرسایند و با تکیه بر گنجینه‌ی بی‌نظیر اسناد و مدارک موجود در مرکز پژوهش‌های دفاع مقدس نیروی زمینی ارتش از یک سو و بهره‌گیری از اخبار جنگ در رسانه‌های داخلی و خارجی از سوی دیگر، شرح حوادث جنگ تحمیلی و چند ماه پس از اجرای قطعنامه‌ی ۵۹۸ مصوب سازمان ملل متحد را در قالب مجموعه‌ی مستندی تحت عنوان «تقویم تاریخ دفاع مقدس» به‌صورت روزشمار از اول شهریور ۱۳۵۹ تا اسفند ۱۳۶۷ در قالب ۱۰۲ جلد کتاب به رشته‌ی تحریر درآوردند.

تلاش اساتید نظامی و فرماندهان بزرگواری که در سطوح مختلف فرماندهی، سال‌هایی از عمر ارزشمند خود را در دفاع از آرمان‌های انقلاب و ناموس و ارزش‌های ملت ایران

سپری نموده بودند، در مدت هشت سال تلاش بی‌وقفه در مرکز پژوهش‌های دفاع مقدس در این ۱۰۲ جلد، متبلور گردید.

از آنجا که از سال ۱۳۸۰ تاکنون علی‌رغم تلاش‌های صورت‌گرفته تنها ۳۲ جلد از این مجموعه‌ی ۱۰۲ جلدی منتشر گردیده است و با این روند، چاپ و انتشار سایر مجلدات، مشمول مرور زمان بیشتری خواهد شد؛ لذا به‌منظور بهره‌مندی علاقه‌مندان حوزه‌ی دفاع مقدس که تهنه‌ی دریافت حقایق بکر و به‌دور از گزافه و کم‌گویی‌اند، برای اینکه در مدت زمان کوتاهی بتوانند این مجموعه را در اختیار داشته باشند، نویسندگان این مجموعه‌ی منحصربه‌فرد، تصمیم به تلخیص کتب روزشمار و تدوین هر سال از جنگ در قالب یک مجلد گرفتند.

با این تدبیر و با تلخیص مجموعه‌ی بی‌نظیر تقویم تاریخ دفاع مقدس، این مجموعه کتب از ۱۰۲ جلد به ۹ جلد و از هر عنوان برای یک ماه به یک عنوان برای هر سال از جنگ تحمیلی تبدیل خواهد شد. این مجموعه‌ی ۹ جلدی، این قابلیت را خواهد داشت تا با هزینه و اشغال فضای کم‌تری به‌صورت یکجا مورد بهره‌برداری عموم علاقه‌مندان قرار گیرد و صد البته در مدت زمان کوتاه‌تری تهیه و منتشر گردد.

کتاب حاضر، دومین جلد از مجموعه‌ی «تلخیص تقویم تاریخ دفاع مقدس» با عنوان «شکوه مقاومت» است که حاوی کلیه‌ی اقدامات مهم رزمندگان ایرانی در سال ۱۳۵۹ و خلاصه‌ای از کتب زیر می‌باشد:

جلد	موضوع	نام کتاب	مؤلف	تألیف	تاریخ چاپ
۸	فروردین ۱۳۶۰	بر فراز آسمان‌ها	سعید پورداراب	اسفند ۱۳۸۳	تابستان ۱۳۸۷
۹	اردیبهشت ۱۳۶۰	ضربه‌های پی‌درپی	سعید پورداراب	خرداد ۱۳۸۴	تابستان ۱۳۸۷
۱۰	خرداد ۱۳۶۰	عزل بنی‌صدر	سعید پورداراب	خرداد ۱۳۸۴	تابستان ۱۳۸۷

جلد	موضوع	نام کتاب	مؤلف	تاریخ تألیف	تاریخ چاپ
۱۱	تیر ۱۳۶۰	آزادی نوسود	نبی کریمی	خرداد ۱۳۸۴	زمستان ۱۳۸۶
۱۲	مرداد ۱۳۶۰	فاتحین کرخه کور	نبی کریمی	شهریور ۱۳۸۴	بهار ۱۳۸۸
۱۳	شهریور ۱۳۶۰	به سوی بستان	فرهاد بهروزی	شهریور ۱۳۸۴	تابستان ۱۳۸۸
۱۴	مهر ۱۳۶۰	بستان حصر	فرهاد بهروزی	شهریور ۱۳۸۴	پائیز ۱۳۸۸
۱۵	آبان ۱۳۶۰	فتح فتنه	فرهاد بهروزی، نبی کریمی	دی ۱۳۸۴	زمستان ۱۳۸۸
۱۶	آذر ۱۳۶۰	فتح بستان	سعید پورداراب، نبی کریمی	دی ۱۳۸۴	تابستان ۱۳۸۹
۱۷	دی ۱۳۶۰	حماسه‌ی شیاکوه	سعید پورداراب، فرهاد بهروزی	خرداد ۱۳۶۰	تابستان ۱۳۸۹
۱۸	بهمن ۱۳۶۰	نبرد خونین در چزابه	نبی کریمی، فرهاد بهروزی	خرداد ۱۳۸۵	بهار ۱۳۹۰
۱۹	اسفند ۱۳۶۰	در راه پیروزی	فرهاد بهروزی، سعید پورداراب	مهر ۱۳۸۵	بهار ۱۳۹۰

تلاش دست‌اندرکاران تدوین این مجموعه (سرتیپ ۲ ستاد سعید پورداراب، سرتیپ ۲ ستاد نبی کریمی، سرتیپ ۲ ستاد فرهاد بهروزی، سرتیپ ۲ ستاد احمد کریمی، سرتیپ ۲ ستاد مسعود فرهنگزاده) بر آن بوده تا با تکیه بر اسناد و مدارک موجود و مدد قلم اندیشمندان حوزه‌ی تاریخ به‌خصوص عرصه‌ی تاریخ جنگ تحمیلی و تکیه بر بازتاب‌های سیاسی و رسانه‌ای، برای ترسیم تصویر روشنی از حال و هوای روزهای دفاع مقدس که بر مردم ما

رفته است؛ بدون اعمال نظر و تجزیه و تحلیل وقایع، صرفاً به وقایع و تاریخ‌نگاری بپردازند تا خواننده بتواند بر مبنای برداشت از سیر حوادث در روزهای جنگ تحمیلی، به تحلیل موردنظر خود دست یابد. طبعاً مطالب این مجموعه که برگرفته از اسناد و مدارک حقیقی می‌باشد، متمایز از سایر کتاب‌ها بوده و در نوع خود، بی‌نظیر می‌باشد.

بدون شک تداوم این تلاش مستمر و حرکت تاریخی و ملی، جز با تدابیر خردمندانه و حمایت‌های بی‌دریغ فرماندهان محترم نیروی زمینی ارتش در بدو این حرکت، استمرار آن تا این لحظه، فرماندهی و هیئت رئیسه‌ی محترم نزاجا در زمان چاپ این اثر، امیران سرتیپ دکتر ناصر محمدی، سرتیپ دکتر محمدحسین دادرس، سرتیپ دکتر احمدرضا پوردرستان، سرتیپ دکتر کیرمندی (فرماندهی محترم وقت نیروی زمینی ارتش در هنگام چاپ این اثر) و انگیزه‌ی بلند محققان و نویسندگان در تدوین تاریخ دفاع مقدس، میسر نمی‌گردید.

از همراهی و پشتیبانی بی‌دریغ سرهنگ ستاد ابراهیم پاشاپور (ریاست محترم وقت سازمان ایثارگران نزاجا) که با علاقه‌مندی، دلبستگی و دلسوزی تمام سعی در چاپ و نشر حقایق هشت سال دفاع مقدس دارند، صمیمانه سپاسگزاریم.

همچنین از تلاش‌های سرهنگ حمیدرضا هدایت (ویزاستار مرکز پژوهش‌های دفاع مقدس) که ویرایش ادبی، فنی و محتوایی این مجموعه را، علاوه بر مجموعه کتب تقویم تاریخ دفاع مقدس بر عهده دارند و از زحمات ستوان یکم نصرالدینی که با تلاش بی‌دریغ خود، تمامی اسناد و مکاتبات مربوط به هشت سال دفاع مقدس را از بگانه‌های نزاجا به این مرکز منتقل نمود و پس از آن نیز با سعی وافر به دیجیتالی کردن اسناد و منظر اهتمام ورزید، صمیمانه تشکر می‌کنیم.

نقش مرکز اسناد انقلاب اسلامی، سازمان عقیدتی - سیاسی ارتش و بنیاد حفظ آثار و نشر ارزش‌های دفاع مقدس، از حیث در اختیار قراردادن اسناد و مدارک موجود خود به صورت کاملاً آزاد بسیار حائز اهمیت است.

مرکز پژوهش‌های دفاع مقدس

سرتیپ دوم ستاد حسین علی مصوری

سوابق تاریخی ارتباط ایران و عراق

کلیات

ریشه‌های اختلاف و همسایه

سلطان محمد دوم (پادشاه عثمانی) پس از فتح قسطنطنیه، امپراتوری نیرومند عثمانی را تأسیس کرد و در صدد گشایشی برآمد و ایران از جمله اهداف او بود. از سوی دیگر شاه اسماعیل صفوی در یک حرکت، وشمندانه با انتخاب مذهب شیعه‌ی اثنی‌عشری به عنوان مذهب رسمی کشور، توانست شیعیان ساکن در سرزمین‌های عثمانی را به سوی خود جلب کند و این امر سبب تحکیم وحدت سیاسی ایران شد. متعاقب آن سلطان سلیم اول (پادشاه عثمانی) که خود را خلیفه‌ی مسلمانان می‌خواند، منظور توسعه‌ی متصرفات خود در نبرد چالدران، تبریز را فتح کرد؛ ولی هیچ‌گونه معاهده‌ای بین دو طرف در خاتمه‌ی مخاصمه منعقد نشد. پس از وقوع جنگ‌های بیست ساله در زمان حاکمان دولت ایران و عثمانی (شاه تهماسب و سلطان سلیمان)، قرارداد آماسیه بین دو دولت منعقد گردید.

درگیری‌های بین دو دولت ایران و عثمانی در مقاطع مختلف ادامه یافت و هر بار با نقص قرارداد از طرف یکی از دولت‌ها، درگیری جدید آغاز می‌شد و با عقد قرارداد جدید به پایان می‌رسید. در این خصوص از جمله می‌توان به عهدنامه‌ی نخست استانبول، قرارداد صلح سراب، قرارداد صلح ذهاب، عهدنامه‌ی کردان، قرارداد ارز روم و عهدنامه‌ی دوم ارز روم اشاره داشت که در بخشی از این قرارداد، دولت ایران قبول کرد که به شرط پذیرش حاکمیت ایران بر اراضی شرقی ذهاب و کردان از سوی دولت عثمانی، از دعاوی خود درباره‌ی اراضی غربی ذهاب دست بردارد. ایران همچنین از ادله‌ای که حاکمیت او را بر سلیمانیه مسجل می‌ساخت، به شرط پذیرش حاکمیت ایران بر شهر و بندر محمره (خرمشهر) و جزیره‌ی

الخضر (آبادان) و اراضی شرقی اروندرود که در تصرف ایران بود، دست برداشت. عثمانی‌ها نیز متعهد شدند حق تردد کشتی‌های ایرانی را در اروندرود - که در تصرف ایران بود - به رسمیت بشناسند و مانع آن نشوند. همچنین اعلام اعلام آمادگی کردند تا نمایندگان خود را برای امر تحدید حدود (تعیین کردن حدود مرزهای زمینی) معرفی کنند تا با حضور نمایندگان روس و انگلیس به انجام این امر بپردازند که با توجه به کشف نفت و ... سرانجام با امضای پروتکل سال ۱۳۳۱ق بین چهار کشور؛ دولت‌های انگلیس و روس مسئول تعیین مرز ایران و عثمانی شدند. متعاقب آن در سال ۱۳۳۳ق، مرزهای دو کشور به طور موقت علامت‌گذاری شد.

پس از جنگ جهانی اول و تجزیه‌ی دولت بزرگ عثمانی؛ سه استان بغداد، موصل و بصره به‌عنوان کشور عراق زیر نظر سلطه‌ی انگلیس تأسیس شد و در سال ۱۳۳۸ق با کمک انگلیس، ملک فیصل به سلطنت رسید و با اطمینان از استرداد حقوق قانونی ایران در اروندرود از سوی انگلیس؛ دولت ایران دولت عراق را به رسمیت شناخت. بعدها معلوم شد که عراق قصد ندارد به تعهد خود عمل کند و ایران هم تحدید حدود سال ۱۳۳۳ق را فاقد اعتبار دانست. به‌هرحال برای جلوگیری از نفوذ روس‌ها به خاورمیانه، تحت فشار انگلیس در تاریخ اسفند ۱۳۱۶ش عهدنامه‌ای به تصویب رسید که بر آن پروتکل ۱۹۱۳م (۱۳۳۲ق) و صورت‌جلسه، نخستین بار به کلمه‌ی «تالوگ» برای منطقه‌ی اروندرود و در محدوده‌ی روبه‌روی بندر آبادان به طول هفت کیلومتر اشاره شد. این امر موجب کودتای نظامیان در عراق و تحمیلی خواندن قرارداد ۱۳۱۶ش از سوی عبدالکریم قاسم (بر کودتا) و متعاقب آن کودتای عبدالسلام عارف و احمد حسن البکر و روی کار آمدن حزب بعث، نادیده انگاشته شد! دولت ایران نیز پس از بی‌نتیجه بودن چند دور از مذاکره، قرارداد ۱۹۳۷م/۱۳۱۶ش را فاقد اعتبار دانست و پس از عقد قرارداد عراق با اتحاد جماهیر شوروی و اعاده‌ی حاکمیت بر جزایر سه‌گانه‌ی تنب بزرگ و کوچک و ابوموسی از سوی ایران در بهمن ماه سال ۱۳۵۲، درگیری شدید در مهران روی داد که منجر به صدور قطعنامه‌ی ۳۴۸ از سوی سازمان ملل گردید. برای حصول نتیجه، طرفین نشست‌هایی را انجام دادند که در آخرین نشست، در تاریخ ۳۰ دی ماه ۱۳۵۲ش دولت ایران درخواست‌هایی را به شرح زیر مطرح کرد:

- عراق تأسیسات نظامی به شوروی ندهد؛
 - عراق به عناصر مخالف رژیم ایران پناه ندهد؛
 - عراق به تبلیغات ضد ایرانی پایان دهد؛
 - با همکاری ایران به حفظ امنیت خلیج فارس بپردازد.
- در مورد مسائل مرزی نیز ایران خواهان انعقاد قرارداد جدید بر اساس خط تالوگ بود و دولت عراق هم خواهان حل مسائل گردها شده بود که این اختلافات سرانجام در سال ۱۹۷۵م/اسفندماه ۱۳۵۳ با میانجی‌گری هواری بومدین (رئیس‌جمهور الجزایر)، توافق کلی بین محمدرضا بهائی (پادشاه وقت ایران) و صدام حسین (معاون رئیس‌جمهور عراق) به شرح زیر به وقوع پیوست و انتظار یافت:
- دو طرف مرزهای زمینی خود را بر اساس پروتکل ۱۹۱۳م اسلامبول و صورت جلسات ۱۹۱۴ تعیین می‌کنند؛
 - مرزهای آبی خود را بر اساس خط تالوگ تعیین می‌کنند؛
 - دو کشور امنیت و اعتماد متقابل را در مرزهای مشترک خویش برقرار خواهند ساخت. دو طرف بدین سان متعهد می‌شوند که در مرزهای خود یک کنترل دقیق و مؤثر به منظور قطع هرگونه رخنه و نفوذ که جنبه‌ی خراب‌کارانه داشته باشد، اعمال کنند.
 - مقررات فوق عوامل تجزیه‌ناپذیرند و یک راه حل کلی برده و تقصیر هر یک از مفاد فوق مغایر روحیه‌ی توافق الجزیره است.

صدام حسین از کودکی تا رهبری عراق

صدام حسین در ۲۸ آوریل سال ۱۹۳۷م در روستای متروک و دور افتاده‌ای به نام «الاجا» متولد شد. زادگاه وی در کنار رود دجله و از توابع شهر تکریت است. مردم تکریت، مسلمان و سنی‌مذهبند. پیروان دو مذهب شیعه و سنی از دوران گذشته با یکدیگر اختلاف دارند و برخورد مذهبی در کشور عراق که بیش از نیمی از مردم آن شیعه‌مذهب هستند، به چشم می‌خورد. به‌هرحال مردم روستای الواجا از جمله خانواده‌ی صدام در کلبه‌های گلی زندگی

می کردند. پدر صدام (حسین المجید) قبل از تولد وی، بدرود حیات گفت. برخی معتقدند که وی به علت اختلاف خانوادگی، همسر و فرزندان خود را ترک کرد. مادر وی که سوبها نام داشت، با فقر و تهی دستی فرزند خود را سرپرستی می نمود و پس از ازدواج مادر، وی تحت سرپرستی ناپدری خود به نام ابراهیم قرار گرفت. سپس وی برای ادامه ی تحصیل به بغداد رفت در منزل پسر دایی خود (عدنان خیرالله) اقامت گزید و به تحصیل پرداخت. دایی او (خیرالله) چندی قبل به اتهام شرکت در توطئه ی براندازی رژیم و حمایت از آلمانی ها، از ارتش اخراج شده بود. وی در ایام نوجوانی شیفته ی جمال عبدالناصر (رئیس جمهور مصر) و ناصریسم شد و در سازمان جوانان طرفدار ناصر ثبت نام کرد. صدام در نوزده سالگی (۱۹۵۶) در کورنای که اولین جوان ترتیب دادند و نافرجام ماند، شرکت جست و ثبت نام وی در حزب بعث که یک سال بعد از کودتا صورت گرفت، سبب پیشرفت وی گردید. وی پس از حمله به خودروی محمد نکریم ناسم، زخمی شد و به سوریه و سپس به مصر رفت. صدام حسین در سال ۱۹۶۱م در دانشگاهی حقوق قاهره ثبت نام کرد. او در مصر با دختر دایی خود (ساجده) ازدواج کرد و پس از قتل ژنرال عبدالکریم قاسم، به بغداد بازگشت. در سال ۱۹۶۳م گروه میشل عفلق که صدام نیز طرفدار وی بود، به پیروزی رسید و پس از آن، صدام حسین به ریاست حزب بعث در منطقه ی عراق برگزیده شد. پسر خاله ی صدام (حسن البکر) از اعضای برجسته ی حزب بعث که بعدها به ریاست جمهوری عراق رسید، در پیشرفت وی نقش مهمی ایفا نمود. حسن البکر در سال ۱۹۵۶م مقام دبیر کلی حزب را به دست آورد و سال بعد صدام را به معاونت خود برگزید. وی قبل از این نام، به جرم قتل شوهر خواهرش در زندان بود. وی در سال ۱۹۶۶م از زندان گریخت و پس از پیروزی جناح هوادار صدام، در سیام جولای ۱۹۶۸، حسن البکر (رئیس جمهور) و صدام را به عنوان معاون خود معرفی نمود.

عراق از پادشاهی تا جمهوری

یک سال پس از استقلال عراق، ملک فیصل (پادشاه عراق) بدرود حیات گفت و پس از وی، پسر او غازی و پس از وی، پسر کوچکش فیصل دوم که به سن قانونی نرسیده بود،

پادشاه شد و عمویش (عبدالله) به عنوان نایب السلطنه برگزیده شد. در سال ۱۹۴۱م تعدادی از افسران اصلاح طلب، نایب السلطنه و نوری سعید (نخست وزیر) را که طرفدار انگلیس بود، وادار به خروج از کشور کردند. آدولف هیتلر در اجرای این امر، مشوق آنان بود. در این هنگام انگلیس که منافع خود را در خطر می دید، خاک عراق را تصرف کرد و نوری سعید و نایب السلطنه را به کشور بازگرداند. با تحولات به وجود آمده در حین و پایان جنگ و شکست هیتلر، در چهاردهم ۱۹۵۸ با کودتای افسری به نام عبدالکریم قاسم، رژیم سلطنتی سرنگون و حکومت عراق به جمهوری تبدیل شد. در دسامبر ۱۹۵۹م، عبدالکریم قاسم برای رهایی از تشنج داخلی، دعایی نیست به تمامیت ارضی ایران به عمل آورد و بعد هم در ژوئن ۱۹۶۱م خاک کویت را جزیی از خاک عراق خواند! وی تا سال ۱۶۹۳/۱۳۴۳ش بر عراق حکومت کرد و در ۸ فوریه همان سال سرنگون شد و به قتل رسید. رهبر کودتا (عبدالسلام عارف) از نظامیان بعثی به حساب می آمد و و نیز در ۱۶ سپتامبر ۱۹۶۵ مواجه با کودتای سرهنگ عارف عبدالرازق شد که کودتا را سکوت مواجه گردید و سرانجام عبدالسلام عارف در حادثه‌ی سقوط بالگرد در ۱۳ آوریل ۱۹۶۵م کشته شد. پس از وی، برادرش سرلشکر عبدالرحمان محمد عارف، رئیس جمهور شد و پس از یک سال و در ۱۹۶۷م با کودتای احمد حسن البکر، رئیس جمهور شد و پس از یک سال و در سال ۱۹۶۷م با کودتای احمد حسن البکر که با حمایت کامل حزب بعث صورت گرفت، از حکومت ساقط گردید. احمد حسن البکر (رئیس جمهور عراق) نیز مدت کوتاهی قبل از عملی شدن اتحاد سوریه و عراق که طی آن قرار بود احمد حسن البکر رئیس جمهور و حافظ اسد معاون او باشد، با توطئه‌ی صدام، در تاریخ شانزدهم جولای ۱۹۷۹ خیرالله و عدنان مجبور به استعفا شدند و صدام در ۲۲ جولای همان سال رئیس جمهور عراق شد.

وضعیت مرزهای ایران و عراق

مرز مشترک ایران و عراق از دهانه‌ی فاو تا دالامپرداغ (جنوبی ترین تا شمالی ترین نقطه‌ی مرزی)، ۱۶۱۰ کیلومتر است که ۸۴ کیلومتر آن در اروندرود بر اساس خط تالوگ قرار دارد که از دهانه‌ی فاو تا نهر خین ادامه می یابد و سایر مرزهای آبی، ۲۶۸ کیلومتر و مرز خشکی

۱۲۵۸ کیلومتر می‌باشد که شامل مناطق زیر است:

- منطقه‌ی آذربایجان غربی از دالامپرداغ تا تمرچین؛
 - منطقه‌ی کردستان به طول تقریبی ۳۰۰ کیلومتر از تمرچین و باشماق تا نوسود؛
 - منطقه‌ی کرمانشاه که به سه بخش تقسیم می‌شود:
 - * از نوسود تا باوِیسی،
 - * (۲) از باوِیسی تا خسروی؛
 - * (۳) از خسروی تا نفت‌شهر؛
 - منطقه‌ی لرستان و ایلام به طول تقریبی دویست کیلومتر از نفت‌شهر شامل جلگه‌های ایلام، مهران و دهلران می‌باشد؛
 - مناطق مرزی خوزستان به طول تقریبی بیش از ۴۰۰ کیلومتر از دهلران تا فاو شامل چهار بخش متمم به هم باشد
 - * از خلیج فارس تا محل تلاقی نهر خَیْن و اروندرود؛
 - * از محل تلاقی نهر خَیْن و اروندرود تا پاسگاه ژاندارمری حدود؛
 - * از پاسگاه ژاندارمری حارِد تا پاسگاه ژاندارمری طلائیهِ؛
 - * هورالعظیم که از جنوب به پاسگاه طلائیهِ و شمال به نواحی بُستان و از خاور به جلگه هموار خوزستان محدود است؛
- لازم به ذکر است که کل طول اروندرود برابر ۲۰۹ کیلومتر و عرض آن ۴۰۰ متر است؛ ولی در بعضی نقاط عرض این رود به یک کیلومتر نیز می‌رسد.
- معابر نفوذی عمده از عراق به خاک جمهوری اسلامی ایران از مناطقی شمال غرب به طرف جنوب را می‌توان به هفده معبر تقسیم نمود.